

GHEORGHE TĂTĂRESCU ȘI IDEALUL NAȚIONAL

Gheorghe Nichifor

Remarcabilul om politic al perioade interbelice românești, gorjeanul Gheorghe Tătărescu (1886-1957), a fost actorul sau martorul celor mai de seamă evenimente din prima jumătate a secolului al XX-lea. Personaj complex, uneori controversat, alteori adulat, el continuă să ofere cercetătorului multiple înfățișări și perspective.

Studiile și articolele din ultima vreme s-au oprit cu mai multă insistență asupra carierei sale politice, fără îndoială de o mare însemnătate, dar nu întotdeauna elocventă pentru conturarea puternicei sale personalități, căci, Gheorghe Tătărescu a fost și un mare iubitor de cultură, un sprijinitor fervent al meleagului natal și un remarcabil militant pentru desăvârșirea unității naționale și, după 1918, pentru menținerea integrității teritoriale.

Gheorghe Tătărescu a participat, ca sublocotenent de rezervă, la al doilea război balcanic, sfârșit cu prestigioasa pace de la București, din 1913, prin care României îi revenea Cadrilaterul dobrogean.¹ La războiul de întregire a neamului (1916-1919) este prezentat cu gradul de locotenent, în calitate de comandant al Companiei 16 din Regimentul 18 Gorj, fiind înaintat la gradul de căpitan, în urma luptelor din Valea Jiului. În octombrie 1916 tatăl său, generalul Nicolae Tătărescu, moare datorită unei comoții cerebrale, provocată de șocul veștii că armata română se retrăgea din Transilvania, ca urmare a presiunii dinspre sud a trupelor germano-turco-bulgare, de sub comanda generalului Mackensen².

Retras în Moldova, Gheorghe Tătărescu, a deținut funcția de aghiotant al comandantului Școlii Militare de ofițeri de infanterie de la Botoșani, postură în care a desfășurat, prin prelegeri și conferințe, o intensă activitate de redresare a moralului armatei. În mod implicit, poate fi considerat un modelator al puternicelor caractere ostășești, care s-au distins în eroicele lupte din vara anului 1917, de pe frontul din Moldova.

Se poate afirma că după 1918, comportamentul politic avansat de Gheorghe Tătărescu a fost subordonat idealului consolidării României Mari. Prin realizarea sa cea mai importantă, în timpul guvernării Brătianu din anii 1922-1926, unde a deținut funcția de subsecretar de stat la Ministerul de Interne, a fost lichidarea mișcării comuniste antiromânești de la Tatar-Bunar, coordonată de Cristian Rackovski, prietenul lui Lenin, în noiembrie 1924.³ Din nefericire i-a fost dat să accepte, obligat de o situație internă și internațională ostilă, în favoarea aceluiași sovietici, în iunie 1940, cedarea Basarabiei și a nordului Bucovinei.

Evenimentele tragicului an 1940 l-au marcat profund, astfel că atunci când din nou nu a putut fi util patriei sale nu a uitat să-i apere fruntariile pentru care luptase în anii 1916-1917. A condus, în 1946, delegația română la Conferința de la Paris, unde a reprezentat cu cinste interesele țării. Referindu-se la clauzele Tratatului de Pace, le-a calificat în mod categoric nedrepte și a solicitat pe un ton ferm ameliorarea lor. Guvernul român – preciza el – își rezervă dreptul de a pretinde despăgubiri și reparații atât de la Germania cât și de la Ungaria. „Drept răspuns la declarațiile delegatului maghiar, care nu recunoaște că țara sa datorează reparații României și care, în plus, cerea o suprafață de 22.000 kilometri pătrați din teritoriul românesc, Gheorghe Tătărescu arăta într-o conferință de presă: „ca unii care nu am râvnit niciodată la bunul altuia suntem bine plasați pentru a apăra bunul nostru cu toată hotărârea și cu toată tăria cerută de împrejurări. Transilvania este de-a pururi pământ românesc și nu ne rămâne decât să regretăm declarația părții ungare. Ea a încetat de mult să mai fie o problemă de discutat”⁴.

Imaginea lui Gheorghe Tătărescu, de militant pentru consolidarea

României Mari, răzbate și din presa Gorjului, cu deosebire din paginile „Gorjanului”, cea mai populară publicație a acestui meleag, din perioada interbelică. Am selectat, din mulțimea articolelor apărute, două exemple care ni-l relevă pe marele om politic liberal, în ipostaza de prim ministru, rostind discursuri cu prilejul morții marelui bărbat unionist, Gheorghe Pop de Băsești, precum și cu ocazia aniversării a 16 ani de la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, din 1 Decembrie 1918.

DISCURSUL LUI GHEORGHE TĂTĂRESCU LA CATAFALCUL LUI ȘTEFAN CICIO POP⁵

Sunt aici din porunca lui. Într-o ultimă sfortare a trupului său biruit, el a șoptit alor săi: „De va fi să vorbească la groapă vreun ministru, - să vină un ministru din Regat. Iar guvernul a răspuns: „La sicriul lui Ștefan Cicio Pop, în numele guvernului, să străjuiască primul ministru al țării”.

Sunt aici din porunca lui, dar sunt aici și din porunca conștiinței românești. Căci, Ștefan Cicio Pop nu a fost numai al unei provincii și nu a fost numai al unui partid, ci a fost și a rămas al neamului întreg.

Alții vor spune mai bine decât mine ce a fost linia dreaptă a acestei viați trudite, întăritate, închinată toată unui singur ideal. Eu nu pot aduce aici decât frânturi de amintiri și mărturii personale fără de preț.

Când l-a văzut pentru prima oară în cea dintâi Cameră a României Mari, am crezut că văd un atlet purtând pe umerii săi masivi nevăzute poveri și având încă în ochi scânteieri de fericire; iar când a prins a vorbi, în glasul său părea că vibrează încă sufletul apostolilor, care de-a lungul istoriei neamului său a denunțat nedreptatea și împilare și strigătele protestatate ale celor care s-au jertfit în temnițe și s-au chinuit pe roată. Așa l-am cunoscut !

Nimeni nu a întruchipat mai bine însușirile mai dominante și virtuțile acestui Ardeal – pământ de suferințe și de jertfe – dar și pământ

de rezistență, de unde s-au ridicat de-a lungul veacurilor, ca niște ruguri, apelurile de redeșteptare a conștiinței naționale. Nimeni n-a reprezentat mai bine rasa sa – lunga însușire a generațiilor, care și-au transmis una alteia instinctul originei comune, iubirea atavică de pământ, dorul de libertate și credința sfântă în birunță a sfortărilor și a jertfelor de fiecare clipă.

Omul acesta a trecut în eternitate. Glasul cu rezonanță de armă, care n-a slujit decât cauza românismului, a amuțit pentru totdeauna.

Este parcă o răzbunare a destinului! Rând pe rând se duc străjerii care au vegheat la căpătâiul marilor noastre cuceriri.

Alaltăieri Teodor Mihali; ieri Vasile Goldiș; astăzi Ștefan Cicio Pop. Rând pe rând cad cei care prin stăruințele și jertfele lor au făcut să cadă hotarele vitregi ale istoriei.

Ei pleacă din mijlocul nostru în ziua în care sporesc greutățile și se întărește vuietul amenințărilor; ei pleacă în ceasul în care mai mult ca oricând ar fi fost nevoie de pilda lor, de sfatul lor, de înțelepciunea și patriotismul lor.

În jurul golurilor imense, create de dispariția lor, stă generația noastră pironită de îngrijirea ce trezește conștiința marilor răspunderi. De aceea, nicăieri mai bine decât în jurul acestui sicriu, nu putem să ne reculegem și totodată să ne întărim în hotărârea de a apăra patrimoniul înfăptuirilor istorice, ce ne-au lăsat moșnenire.

Ei aud aici glasul lui Ștefan Cicio Pop, ridicându-se pentru ultima oară peste tumultul luptelor și al încăierărilor și strigând dincolo de hotarele morții: „Grijiți să nu primejduiți prin patimi de o clipă ceea ce au voit să se dea pentru totdeauna jertfele și sângele înaintașilor”.

Ultimul gând al Ștefan Cicio Pop a fost pentru Regat. Gândul acesta simbolic ia astăzi valoarea unui comandament. Regat, Unirea. Iată testamentul politic al omului care a deschis Adunarea de la alba lulia. Testamentul acesta îl primim și aceea să ne legăm, români din patru unghiuri, să-i rămânem credincioși și să-l executăm cu pietate și credință, pentru ca astfel primind de la înaintași unirea teritoriilor, să

putem lăsa unirea desăvârșită a sufletelor.

În numele guvernului meu aduc lui Ștefan Cicio Pop un ultim și suprem omagiu de recunoștință. Dumnezeu odihnească-l în pace !

DISCURSUL LUI GHEORGHE TĂTĂRESCU DIN PARLAMENT CU OCAZIA ZILEI DE 1 DECEMBRIE ⁶

În ziua acestei comemorări, se cuvine să ne desfacem de tot ce este trecător, pentru a ne identifica numai cu ce este etern în rosturile neamului nostru.

În împlinirea acestei porunci, să aducem prinosul nostru de recunoștință tuturor acelor luptători și cărturari ai Ardealului care au pățimit și s-au jertfit de-a lungul vremii pentru gândul unirii. Să aducem apoi prinosul nostru de laudă marilor români care în 1 decembrie 1918, biruind toate loviturile și toate piedicile, au știut să împlinească voința generațiilor apuse.

Să așezăm în slava acelor zile pe toți cei care au pregătit și au desăvârșit acest mare fapt: pe Gheorghe Pop de Băsești, pe Braniște, pe Mihail și pe Lucaci, pe Vasile Goldiș și pe Ștefan Cicio Pop, pe toți cei morți și pe toți cei vii.

Să-i așezăm alături de cetele de mii de plugari și de păstori, care la un apel al istoriei, au alergat din cele patru unghiuri ale Ardealului pentru a striga în cetatea sfântă: „Noi vrem să ne unim cu Țara”, să-i așezăm alături de soldații sfărâmători de hotare, care purtând steagurile liberării, au pecetluit cu sângele Regatului reînvierea Ardealului.

Pe toți – dar pe toți – să-i așezăm în slava acelei zile, care apoteozează domnia lui Ferdinand, întâiul rege al tuturor românilor și încununează numele lui I.I.C.Brătianu și ale sfetnicilor săi. Și apoi, slăvind această zi, să proclamăm din nou , cu mâinile împreunate, hotărârea de a păstra neatins regatul pe care ni l-au încredințat jertfele martirilor și eroilor noștri și să ne întărească în această hotărâre. Zarva crescută a celor care învinși de dreptatea istorică, nu vor să uite privilegiile

nedreptății și nu vor să uite privilegiile silniciei. Să lăsăm conștiinței neamului nostru să strige din nou că ceea ce s-a împlinit nu se mai poate desface și că nu este putere omenească, care să poată să clinească vreuna din pietrele de la hotarele noastre. Ne-am unit pentru totdeauna. Ne-am unit pentru a aduce contribuția geniului poporului nostru la opera de civilizație a celorlalte popoare; ne-am unit pentru a trăi în pace și libertate și statornică prietenie cu celelalte seminții conlocuitoare.

În slujba idealurilor de muncă, de pace și de concordie, sub înțeleapta ocârmuire a lui Carol al II-lea – Consolidatorul – neamului nostru va continua să-și îndeplinească în acest colț de lume misiunea sa istorică.

NOTE:

1. Gheorghe Tătărescu, *Mărturii pentru istorie*, Edit. Enciclopedică, București, 1996, p. XI.
2. Gh. Nichifor, *Gheorghe Tătărescu. 35 de ani de la moarte*, în „Liberalul” (București), an XLVI, nr. 11/69, din 19-25 martie 1992.
3. Gh. Nichifor, *Intelectualitatea Gorjului și Marea Unire*, Edit. „Alexandru Ștefulescu”, Târgu Jiu, 1995, p. 117-151.
4. Gh. Nichifor, *Gheorghe Tătărescu. 35 de ani de la moarte*.
5. „Gorjanul” (Tg.-Jiu), an XI, nr. 10-11, din 5 martie 1934.
6. *Idem*, an XI, nr. 49, din 12 decembrie 1934.